

УДК 340.1+338

В.В. Корольова
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Д.П. Санько
здобувач вищої освіти ступеня «магістр»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Зарубіжний досвід антимонопольного регулювання: перспективи для України

У статті запропоновано стислий огляд особливостей антимонопольного правового регулювання у зарубіжних країнах; досліджено позитивний досвід міжнародної державної політики в галузі забезпечення економічної конкуренції; проведено порівняльний аналіз українського та міжнародного законодавства у зазначеній сфері.

Ключові слова: антимонопольне законодавство, міжнародний досвід, державна політика.

В.В. Корольова
кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВУЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Д.П. Санько
соискатель высшего образования степени «магистр»,
ВУЗ «Университет экономики и права «КРОК»

Зарубежный опыт антимонопольного регулирования: перспективы для Украины

В статье предложен краткий обзор особенностей антимонопольного правового регулирования в зарубежных странах; исследовано положительный опыт международной государственной политики в области обеспечения экономической конкуренции; проведен сравнительный анализ украинского и международного законодательства в указанной сфере.

Ключевые слова: антимонопольное законодательство, международный опыт, государственная политика.

V. Koroliova
PhD in Law, Docent,
Docent of the Department of State and Legal Disciplines,
“KROK” University

D.P. Sanko
Graduate Student,
“KROK” University

Foreign experience of antimonopoly regulation: prospects for Ukraine

The article offers a brief scientific and legal review of the features of antimonopoly legal regula-

tion in foreign countries; the positive experience of international state policy in the field of economic competition is investigated; a comparative analysis of Ukrainian and international legislation in this area was conducted.

Key words: *antimonopoly legislation, international experience, public policy.*

Постановка проблеми

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин та поживлення бізнесу в приватному секторі економіки важливим вектором державної політики є розвиток антимонопольного законодавства. Розробка якісно нових і продуктивних методів забезпечення вільної конкуренції на ринку зможе відбуватись швидше за умови впровадження вже перевіреного вдалого зарубіжного досвіду.

Цьому питанню приділена недостатня увага в науці, що негативно впливає на стан розвитку антимонопольного законодавства, яке не встигає за розвитком бізнесу та має деякі неефективні або застарілі положення. Тому є необхідність у критичному дослідженні різних аспектів антимонопольного законодавства та формулюванні науково обґрунтованих пропозицій для його удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання реформування антимонопольного законодавства на даний момент стоїть досить гостро, що потребує відповідних наукових розробок. Проте серед науковців спостерігається тенденція до вибіркового дослідження зазначених питань. Зокрема, недостатню увагу приділено застосуванню зарубіжного досвіду антимонопольного правового регулювання та реформуванню державної політики у зазначеній сфері загалом.

Дослідженням окремих аспектів правового регулювання у сфері забезпечення конкуренції в зарубіжних країнах займалися такі вчені: Фішер С., Мамутов В., Сухотін О., Колісниченко І., Чумак Н.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Серед етапів реформування антимонопольного законодавства України слід окремо виділити етап аналізу відповідно-

го законодавства зарубіжних країн, яке зарекомендувало себе як дієвий інструмент державної політики за умов розвитку ринкової економіки.

Якщо необхідність реформування чинного вітчизняного антимонопольного законодавства є давно визнаним фактом у науці господарського права, досі не було проведено достатньо повного і ґрунтовного дослідження положень відповідного зарубіжного законодавства. Останнє в свою чергу значно пришвидшило б процес реформування українського законодавства і сприяло захисту інтересів бізнесу вже найближчим часом.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження окремих положень зарубіжного законодавства в галузі захисту економічної конкуренції, досвід застосування яких є позитивним для розвитку бізнесу; формулювання власних пропозицій щодо імплементації окремих досліджених положень або векторів державної політики загалом.

Виклад основного матеріалу дослідження

Монопольна влада – це ситуація, коли продавець може підвищувати ціну на свою продукцію шляхом обмеження свого власного обсягу випуску. Оскільки монополіст є єдиним постачальником товару або виду послуг, ціна, яку він отримує за свою продукцію, визначається ринковим обсягом попиту на цю продукцію. Оскільки ринковий обсяг попиту на алмази є спадним, компанія «Де Бірс» знає, що чим більше алмазів вона виробить, тим нижчою буде ціна, яку вона отримує за кожен екземпляр. Таким чином, вона може підвищувати ринкову ціну: «Де Бірс» володіє монопольною владою. Але щоб володіти деякою монопольною владою, фірмі зовсім не обов'язково бути монополістом; навіть маленькі бакалійні магазинчики у великих

містах мають деякий контроль над цінами, які вони визначають. Різниця між такими фірмами і, скажімо, алмазною монополією «Де Бірс» полягає в мірі їх влади над ринком, «Де Бірс» володіє більшим контролем над ціною своєї продукції.

Одним із наслідків монопольної влади є цінова дискримінація, коли фірма визначає різні ціни для різних категорій споживачів на основі різниці в еластичності їх попиту. Наприклад, авіакомпанія «Хеппі Скайз» може збільшити ціну на квитки для бізнесменів, що спричинить зростання прибутку, і зменшити ціну на квитки для туристів, що сприятиме зростанню прибутку. Також до наслідків відносять технічний прогрес. Ураховуючи те, що монополії значно сприяють технічному прогресу, організації влади багатьох країн надають винахідникам права на тимчасову монополію. Наприклад, у США патенти забезпечують монопольні права на 27 років. Багато великих фірм, такі як: «Жилет», AT&T, «Ксерокс» і «Полароїд» починали як патентні монополії. Існує й іншого роду взаємозв'язок між монополіями і технічним прогресом. Наприклад, Й. Шумпетер стверджував, що фірми, які володіють монопольною владою можуть витратити свої монопольні прибутки на дослідження для захисту або зміцнення своєї монопольної влади. Займаючись дослідженнями, вони роблять користь собі та суспільству. Конкурентні фірми не мають таких прибутків для досліджень [1, с. 208].

У Міністерстві юстиції США діє Управління з антитрестівської діяльності, що здійснює аналітичну роботу в галузі конкуренції та монополізму, облік інформації, подання позовів до порушників тощо. Закон Шермана, Закон Клейтона, Закон про ФТК є засадничими в законодавстві США про конкуренцію та монополізм. На їх підставі органи виконавчої влади змогли створити в економіці атмосферу врівноваженої конкуренції, в якій одночасно функціонують суб'єкти господарської діяльності, які репрезентують надвеликий, великий, середній бізнес та сотні тисяч представників малого бізнесу [2, с. 276-352].

Вперше юридичні засоби в боротьбі з

негативними проявами конкуренції почали використовувати у Франції. Тут раніше, ніж у інших країнах, концентрація капіталу досягла розмірів, що дозволили негативним проявам у господарській діяльності стати чинником, який гальмує розвиток економіки. Спеціальне законодавство в цій галузі було ще відсутнє. Французькі суди використовували для цієї мети статтю 1382 Цивільного кодексу Франції, згідно з якою всіляка навмисна дія, що заподіяла збиток іншому суб'єктові, зобов'язує виконавця до відшкодування завданого збитку. Межа між правомірними і неправомірними діями перебуває там, де право на вільне проведення господарської діяльності одного суб'єкта переходить у зловживання та порушення аналогічного права іншого суб'єкта. Наведеної теоретичної конструкції дотримується сучасне французьке законодавство про конкурентну та антимонопольну практику. Так, в Ордонансі № 86 – 1243 від 1 грудня 1986 року «Про свободу цін та конкуренції» є спеціальний розділ «Про антиконкурентну практику». Стаття 7 цього нормативного акта забороняє узгоджену діяльність, угоди, спілки або коаліції, якщо вони мають на меті або можуть стати перепорою, обмежити або порушити конкуренцію на ринку в разі, якщо вони: обмежують доступ інших підприємств або обмежують свободу їх конкуренції; стають перепорою встановленню вільних ринкових цін, штучно викликають їх зростання або падіння; обмежують або ставлять під контроль виробництво, ринки збуту, капіталовкладення або технічний прогрес; призводять до розподілу ринків збуту або постачання. Такі дії є протиправними. До них закон відносить відмову в продажі, у примушуванні до так званого зв'язаного продажу. Французьке законодавство надає державним органам широкі повноваження щодо оперативного впливу на антиконкурентну діяльність на ринках будь-яких товарів.

Шляхом рецепції французького законодавства пішло законодавство більшості західноєвропейських країн (Італія, Бельгія, Голландія та ін.).

Важливою ознакою, яка дозволяє кваліфікувати господарську діяльність як антиконкурентну, в європейських країнах вважається домінуюче становище на ринку певного товару. Так, у Франції підприємство вважається монополістом, коли воно займає домінуюче становище на одній чверті ринку відповідного товару, у Німеччині – до третини ринку товару або не менше ніж дві третини загального обсягу обігу цього товару на ринку. В Англії для визначення монопольного становища використовується система так званих простих та складних часток. Проста частка використовується для визначення частки домінуючого становища однієї або груп компаній, що контролюють чверть якогось товару або послуг на ринку, а складною – е та ж сама проста частка, але яка застосовується до непов'язаних між собою компаній. Суб'єкти господарської діяльності, що займають домінуюче становище на ринку, зобов'язані надавати державним органам додаткові звітні відомості про свою діяльність, вони можуть притягатися до відповідальності (грошові штрафи, кримінальна відповідальність, повна або часткова заборона діяльності, повне відшкодування збитків та ін.) [3, с. 175-178].

Державний контроль за дотриманням законодавства про конкуренцію та монополізм в європейських країнах організований за двома схемами. В одних країнах передбачаються обов'язки суб'єктів господарської діяльності повідомляти відповідні державні органи про всі угоди, що містять обмеження конкуренції (нотифікації), а в окремих випадках – і реєструвати їх у спеціальних реєстрах, щоб споживачі та конкуренти за необхідності мали змогу з ними ознайомитися (Німеччина, Голландія, Австрія, Англія, Швеція та деякі інші). В інших країнах (Франція, Бельгія, Швейцарія) законодавство передбачає обов'язкове сповіщення про угоди, що містять обмежувальну практику, лише у випадках, коли справа зачіпає зацікавлену сторону або безпосередньо державний орган, який здійснює контроль за дотриманням законодавства про конкуренцію та монополізм.

У всіх європейських країнах діють спеціальні державні органи, до завдань яких входить забезпечення контролю за дотриманням законодавства в галузі конкуренції та монополізму. Наприклад, в Англії – це Відомство генерального директора з питань сумлінної торгівлі, у Франції – Міністерство у справах споживачів та Рада з конкуренції, в Австрії – Федеральна економічна палата. Розгляд справ про порушення в галузі конкуренції та монополізму здійснюються спеціальними та загальними судами. Спеціальні суди діють в Англії (Суд у справах обмежувальної практики Великобританії), Швеції (Суд у ринкових справах) [2, с. 275-289].

Засадничим стосовно японського антимонопольного права є Закон Японії «Про заборону приватної монополії та забезпечення чесних угод», підготовлений за участю американських експертів відповідно до правових ідей, виражених у Законі Шермана, Законі Клейтона та Законі про Федеральну торговельну комісію США. Цей Закон визначає діяльність держави щодо запобігання монополізму та розвитку конкуренції. Він детально визначає ситуації, які оцінюються як монопольні, а також перелік угод, що належать до несправедливих. Монополією визначається така ситуація, за якої перевищується встановлений державою обсяг випуску певних товарів та послуг, частка одного підприємця перевищує половину ринкового обігу того чи іншого різновиду товарів чи послуг або частка для двох підприємців разом – відповідно три чверті; ціни на товари та послуги, що надаються цим підприємцем, значно підвищуються або незначно знижуються впродовж значного часу. Визначають також, чи не завищені витрати керівництва та реалізації порівняно із загальноприйнятими у цій сфері підприємницької діяльності. Для виявлення всіх цих обставин існує Комітет зі справедливих угод. Обмежується дія проти монопольного закону стосовно депресійних картелів, створюваних для вирівнювання співвідношення попиту і пропозиції, а також раціоналізаторських картелів, мета яких – покращення тактики, підвищення

якості, зменшення собівартості, підвищення продуктивності праці.

Комітет зі справедливих угод підлеглий безпосередньо Прем'єр-міністру. Закон про заборону приватної монополії та забезпечення чесних угод детально визначає перелік підвідомчих комітету справ, його структуру тощо. За порушення антимонопольного законодавства, а також невиконання рішень та вимог Комітету за справедливими угодами і судом Законом передбачені для винних осіб покарання у вигляді штрафів та позбавлення волі. Залежно від різновиду злочину штрафи можуть досягати 5 млн. йєн, а позбавлення волі з примусовою працею – 3 роки. У випадку подання неправдивої інформації експертом або свідком строк позбавлення волі сягає 10 років [2, с. 288-290].

З практичного погляду, цікавим є досвід розробки за останні 10 років антимонопольного законодавства у низці країн Східної Європи їх переходу до змішаної економіки. Вони великою мірою врахували досвід США та Японії, але мали й свою специфіку. Однією з найбільш розвинених серед них була Чехословаччина. Вжиття республіканськими органами контролю було закріплене в Законі ЧСФР про державне підприємство: «Соціалістична держава відповідно до своїх організаційно-господарських функцій створює умови для виробничої діяльності підприємств, вживає протимонопольні заходи і встановлює правила господарського змагання». На доповнення до цього 30 січня 1991 року Федеральні збори Чеської і Словацької Республік прийняли Закон «Про охорону економічного змагання», в якому спеціальний розділ присвячений управлінню економічним змаганням. Мета цього закону полягає в охороні економічного змагання та створенні умов для подальшого його розвитку, протидії виникнення та збереження монопольного чи домінуючого становища юридичних та фізичних осіб в їхній підприємницькій діяльності, якщо вона перешкоджає або обмежує економічне змагання у країні. Зазначений закон визначав органи, які контролюють дотримання антимонопольного законодавства –

Федеральне управління економічного змагання, Управління економічного змагання Чеської республіки, Управління Словацької Республіки для захисту від обмеження та недопущення змагання.

В Югославії конкурентні відносини регулювалися відповідно до Закону «Про боротьбу з непорядною конкуренцією та монополістичними угодами» від 24 квітня 1974 року. Цим законом регулювалися дії, що становлять непорядну конкуренцію та монополістичні угоди, дії, спрямовані на досягнення та використання монопольного становища, а також заходи захисту від таких дій. У ньому містився перелік протиправних дій. У Законі було подано перелік угод, які визнавалися монополістичними, перелік дій щодо досягнення й використання монопольного становища. Усі протизаконні дії спричиняли настання юридичної відповідальності. Серед вживаних заходів можна зазначити заборону подальших актів непорядної конкуренції; усунення стану, створеного цими актами; відшкодування завданої шкоди; визнання недійсними угод; грошові штрафи; конфіскації; заборону на певну господарську діяльність.

У Польщі був прийнятий Закон «Про протидію монополістичним діям у народному господарстві» від 28 січня 1987 року. Закон регулював порядок об'єднання господарських одиниць, класифікованих як монополістичні, міри відповідальності за порушення закону. Функція контролю була покладена на Міністерство фінансів, яке називалося «антимонопольним органом». При ньому на правах консультативного органу була створена Рада з питань протидії монополістичним діям. Рішення про визнання тих чи інших дій монополістичними приймав антимонопольний орган. Він мав право заборонити укладання монополістичних угод, вносити протест стосовно об'єднання господарських одиниць, якщо це спричиняло обмеження конкуренції і розвитку монополії, звернутися до засновницького органу про розділ підприємства-монополіста, визначити розмір штрафу за порушення закону.

Тимчасове положення про розгортання

та захист конкуренції було прийняте в Китаї (1980 р.). До початку економічних реформ кінця 70-х – початку 80-х років ХХ ст. у Китаї існувала монополія зовнішньої торгівлі. Монопольне право на здійснення зовнішньоторгових операцій мало Міністерство зовнішньоекономічних зв'язків. У процесі реформ була проведена децентралізація зовнішньоекономічних зв'язків. Провінційним та іншим місцевим органам надане право створювати свої зовнішньоекономічні компанії. Першими вступили в конкуренцію зовнішньоторговельні компанії, створені при інших міністерствах і комітетах Держради Китаю. В експериментальному порядку правом безпосереднього ведення зовнішньоторговельної діяльності були наділені понад 150 державних промислових підприємств. Аналогічне право було надане науково-технічним фірмам. Такого роду антимонопольні заходи сприяли розвитку конкуренції в Китаї [2, с. 290-297].

Антимонопольне законодавство більшості європейських країн, у т.ч. країн Східної Європи тяжіє до регулятивної системи, що спрямована не проти монополії як такої, а проти зловживання нею.

Європейська система антимонопольного права забороняє не саму монополію, а лише її зловживання владою. Наприклад, картелі вважаються корисними для розвитку економіки, тому основною формою державного контролю є система реєстрації картельних угод у спеціальних органах (в Німеччині – Федеральне управління картелів). Більшість антимонопольних законів у європейських країнах забороняють такі види монопольних угод, як угоди про поділ ринків, фіксовані ціни тощо. В Німеччині монополією вважається компанія, яка зосередила у своїх руках третину обігу. В ЄС реєстрації підлягають лише ті угоди, які обмежують конкуренцію між членами цієї організації [4].

Порівнюючи норми антимонопольного законодавства різних країн, рано чи пізно стикаєшся з фактом, що вони характеризуються значною схожістю. Це говорить про те, що в світі спостерігається загальна тенденція щодо врегулювання монополій,

а також, що багато норм антимонопольного законодавства одних країн запозичені в інших. Для прикладу, багато країн світу запозичили основні положення антимонопольного законодавства у США. Проте кожна країна має свої особливості, що й відбилося на їх антимонопольному законодавстві. Зокрема, значно різняться органи забезпечення його дотримання, частка ринку, яку повинна охоплювати компанія, щоб вона стала монополією.

Конкуренція на внутрішньому ринку є вигідною для країни, хоча існують думки, що вона є може бути і негативним явищем. Злиття з конкурентами своєї країни розглядається як сприятливий фактор досягнення успіху на зовнішніх ринках. Такий підхід особливо став домінувати в США, а тепер і в Європі як відповідь на потенційну лібералізацію торгівлі в рамках Європейського Союзу. Логіка в даному випадку полягає в тому, що більш значна частка внутрішнього ринку створює критичну масу і дозволяє компаніям отримувати доходи, пов'язані з масштабом виробництва [5]. Разом з тим, хоча ці закони й обмежують розвиток бізнесу, іноді вони діють на світовому ринку проти вітчизняних фірм, проте ці втрати слід порівнювати з вигодами. Такі закони мають вирішальне значення при підтримці конкуренції, а конкуренція є необхідною для економічної ефективності та зростання.

– Аналіз антимонопольного регулювання з урахуванням ринкової економіки України дозволяє виділити основні напрями антимонопольного регулювання товарних ринків у контексті міжнародного досвіду. Ці напрями включають основні види обмежувальної ділової практики на сучасному етапі розвитку антимонопольного регулювання і є сукупністю заходів, спрямованих запобігання та недопущення антиконкурентних узгоджених дій;

– недопущення зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку;

– контроль за економічною концентрацією суб'єктів господарювання.

Обов'язковою умовою державного втручання має бути відкритість і прозо-

рість його механізмів, уникнення централизованого розподілу й втручання у виробничу діяльність суб'єктів господарювання та ціноутворення. Основною умовою такого державного втручання має стати забезпечення позитивного ефекту для суспільства та економіки загалом, зокрема:

- надання допомоги підприємствам, що мають важливе значення для національної безпеки і оборони України;
- підтримка науково-дослідних робіт;
- захист довкілля та забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів;
- поліпшення інвестиційного клімату.

Потребують удосконалення з погляду антимонопольного регулювання такі форми державного втручання в ринкові відносини: фінансування та погашення боргових зобов'язань, державна допомога, державні гарантії, низькі відсотки надання кредитів, податкові пільги тощо. Адже в них можливі чинники, які можуть спотворити конкуренцію, що, у свою чергу, може негативно вплинути на економіку України загалом.

Окрім того, доцільно вдосконалити нормативні засади цінової політики у сфері природних монополій, адже така недосконалість є однією з першопричин великої кількості цінових зловживань монопольним становищем, що призводять до деформації ціноутворення в економіці загалом. На сьогодні ще не створено ефективною системи регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, особливою якою став би перехід від відомчого регулювання до формування ефективною, прозорою та недискримінаційною системи регулювання природних монополій з боку незалежних органів. Потрібно запровадити збалансований підхід, за якого високі тарифи на послуги суб'єктів природних монополій слід розглядати не лише як механізм наповнення бюджету чи соціального захисту працівників сфери природних монополій, а й як негативний чинник, що знижує конкурентоспроможність інших секторів економіки, зменшує бюджетні надходження чи знижує рівень соціального захисту. Тут зазначимо, що розширенню сфери конкурентних відносин та під-

вищенню рівня їхньої ефективності слугуватиме звуження сфери безпосередньої участі держави в господарській діяльності, насамперед за рахунок процесів приватизації. Однак, з огляду на ймовірність монополізації ринків у випадку продажу кількох об'єктів одному покупцеві органи державної влади повинні забезпечити узгодженість і збалансованість конкурентної політики з політикою у сфері приватизації. Відтак, особливістю сучасного етапу приватизації має стати одночасне поєднання процесів пошуку ефективного власника та запобігання монополізації економіки [6, с. 127].

Розглянуті положення слід урахувати під час визначення завдань, що мають виконувати антимонопольні органи з метою досягнення безпечною й ефективною функціонування економічної системи держави. Отже, за сучасних умов особливою актуальністю набуває розроблення державного антимонопольного регулювання в контексті економічної безпеки суспільства, яке має включати такі заходи:

- визначення критеріїв і параметрів (кількісних і якісних граничних показників структури ринку, ринкової влади тощо) антимонопольного регулювання в Україні, що відповідають вимогам економічної безпеки;

- встановлення основних суб'єктів загроз, механізмів і критеріїв їх впливу на національну економічну і соціально-політичну систему;

- формування адекватної системи антимонопольних органів.

Можна виділити такі дві основні форми боротьби з монополіями:

- 1) попередження створення монополій;
- 2) перешкоджання використанню монопольної влади.

Законодавство країн Заходу діє здебільшого через першу форму. Це відбувається тому, що, на думку фахівців у цій галузі, значно легше є не допустити виникнення монополії, ніж потім боротися з уже наявною. Такими попереджувальними заходами є заборона об'єднань, а також змов, які ведуть до обмеження виробництва й торгівлі, тобто йдеться про заборону створен-

ня монополій будь-якого відомого виду. Існує заборона на придбання акцій та інших активів підприємств-конкурентів, якщо це веде до монополізації галузі та послаблює конкурентну боротьбу. Наприклад, у Японії через це були заборонені холдингові компанії [7].

Поглиблення економічних перетворень і активізація інтеграційних процесів загострює питання державної антимонопольної політики, що стосується захисту суб'єктів господарювання й споживачів від недобросовісної конкуренції, зловживань монополієм становити на ринку, антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання й антиконкурентних дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування і, відповідно, потребує вдосконалення механізму здійснення державного контролю у сфері захисту економічної конкуренції та забезпечення захисту конкурентних відносин в Україні.

Антимонопольне законодавство в Україні визначає правові основи обмеження монополізму, недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності та здійснення державного контролю за його дотриманням. Законами України «Про захист від недобросовісної конкуренції» та «Про захист економічної конкуренції» караються всі дії підприємця, спрямовані на створення перешкод доступу на ринок інших та на встановлення дискримінаційних цін на свої товари. Закони спрямовано на демонополізацію економіки, фінансової, матеріально-технічної, інформаційної, консультативної й іншої підтримки підприємців, які сприяють розвитку конкуренції.

Світові монополістичні процеси змусили державу посилити регульовальні засади в економіці. Спеціальна антимонопольна політика та антимонопольне законодавство дали змогу поставити під контроль процеси монополізації, зберегти і посилити конкуренцію [6, с. 132].

Висновки

Оновлене антимонопольне законодавство має сприяти встановленню правил та

нормативів, які забезпечують прозорість розгляду справ антимонопольним органом, передбачуваність таких розглядів та їх результатів з часом нададуть компаніям та професіоналам чіткі інструкції щодо самостійної оцінки наслідків запланованої концентрації, одноосібних та колективних дій на ринку. Норми антимонопольного законодавства промислово розвинених країн характеризуються значною схожістю. Проте кожна країна має свої особливості в антимонопольному законодавстві. Українське антимонопольне законодавство створювалося з використанням світового досвіду та з урахуванням специфічних факторів, що об'єктивно існують в Україні. Антимонопольне законодавство України є подібним до західноєвропейського.

Українське антимонопольне законодавство, порівняно з антимонопольними законодавствами промислово розвинених держав, доволі молоде. Можливими напрямками вдосконалення правових та організаційних механізмів антимонопольного регулювання в Україні можуть бути:

- удосконалення термінологічного ряду базових законів антимонопольного законодавства;
- створення окремого органу, який би займався попередженням та розслідуванням порушень у сфері конкуренції;
- передача повноважень щодо складання протоколів про адміністративні порушення, накладання штрафів за порушення антимонопольного законодавства від АМКУ до органів правосуддя.

Аналіз антимонопольного регулювання з урахуванням ринкової економіки України дозволяє виділити основні напрями антимонопольного регулювання товарних ринків у контексті міжнародного досвіду. Ці напрями включають основні види обмежувальної ділової практики на сучасному етапі розвитку антимонопольного регулювання і є сукупністю заходів, спрямованих на:

- запобігання та недопущення антиконкурентних узгоджених дій;
- недопущення зловживання монополієм (домінуючим) становити на ринку;

– контроль за економічною концентрацією суб'єктів господарювання.

Потребують удосконалення з погляду антимонопольного регулювання такі форми державного втручання в ринкові відносини: фінансування та погашення

боргових зобов'язань, державна допомога, державні гарантії, низькі відсотки надання кредитів, податкові пільги тощо. Адже в них можливі чинники, які можуть спотворити конкуренцію, що, у свою чергу, може негативно вплинути на економіку України загалом.

Література

1. Фишер С. Экономика / С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи. – М. : Дело ЛТД, 1993. – 864 с.
2. Мамутов В. К. Господарче право зарубіжних країн : підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / В. К. Мамутов, О. О. Чувпило. – К. : Ділова Україна, 1996. – 352 с.
3. Сухотин О. В. Монополизм и антимонопольная политика / О. В. Сухотин, В. Н. Богачев. – М., 1994. – С. 175-178.
4. Колісниченко І. О. Світовий досвід державного регулювання конкурентних відносин та обмеження монополізму / І. О. Колісниченко // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу: фінансова політика та інвестиції. – К., 2004. – С. 155–164.
5. Портер М. Международная конкуренция: пер. с англ. Под ред. Щетинина В.И. / М. Портер. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.
6. Чумак Н. В. Антимонопольне регулювання товарних ринків у контексті міжнародного досвіду / Н. В. Чумак // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Економіка. – 2016. – Т. 24, вип. 10(1). – С. 127-133. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2016_24_10\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumov_2016_24_10(1)_19).
7. Огляд практики деяких зарубіжних конкурентних відомств (ЄС, окремих країн ЄС, США) щодо визначення ринку та ринкової влади [Електронний ресурс] / Антимонопольний комітет України. – Режим доступу: http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/aПiс1e?aП_M=117104&caI_ic1=112391.